

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

stv@eduskunta.fi

Suomen Alkoholijuomakauppa ry:n lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta (HE 7/2024 vp)

Suomen Alkoholijuomakauppa ry (SAJK) edustaa alkoholijuomien valmistajia, maahantuoja ja tukkukauppaa, yhteensä 24 yritystä, joiden yhteenlaskettu osuus Alkon myynnistä on noin 80 prosenttia. Jäsenyrityksemme ovat huomattavia juoma-alan tavarantoimittajia myös päivittäistavarakaupalle ja ravintolamyyntiin.

Alkoholijuomien valmistuksessa ja toimitusketjussa jäsenyrityksemme toimivat asemassa, johon valmisteilla oleva alkoholilain muutos olennaisesti vaikuttaa: tälläkin hetkellä jäsentemme tuotevalikoimassa on muun muassa erilaisia juomasekoituksia ja viinejä, joita myydään sekä päivittäistavarakaupassa että Alkossa. Meillä on myös aivan keskeinen rooli ja kyky vaikuttaa siihen tuotevalikoimaan, mitä markkinoille saatetaan, mikäli valmisteilla oleva lakimuutos tulee voimaan.

Tämän vuoksi toivomme, että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa huomioon lausuntomme, vaikka emme pyynnöstämme huolimatta ole päässeet sitä suoraan valiokunnalle esittämään.

Tausta

Alkoholilain kokonaisuudistus tuli voimaan Suomessa vuonna 2018. Tuolloin laista poistettiin perusteettomaksi todettu valmistustaparajoitus, joka tarkoitti, että alkoholijuomien myyntiä rajoitettiin paitsi juomien alkoholipitoisuuden, myös niiden sisältämän alkoholin valmistusmenetelmän perusteella. Alkoholilain perusteluissa todettiin, että ”*alkoholilain soveltamisen kannalta erilaisia alkoholijuomia ei ole tarpeen määritellä esimerkiksi alkoholijuomaverolain tai tullitariffinimikkeiden tapaan.*” Toisin sanoen nykyistä alkoholilakia säädettäessä on katsottu, että **alkoholihaittojen ehkäiseminen ei edellytä, että tehdään ero käymisteitse tai tislamalla valmistettujen alkoholijuomien välillä**, vaikka näitä määrittelyjä käytetään verotuksen yhteydessä.

Nyt annetun lakiesityksen tarkoituksena on sallia päivittäistavarakaupoissa myynti käymisteitse valmistetuille alkoholijuomille, joiden korkein sallittu alkoholipitoisuus olisi kahdeksan tilavuusprosenttia, mutta tislattua alkoholijuomasta valmistettuja tuotteiden alkoholipitoisuus saisi olla enintään 5,5 tilavuusprosenttia.

Lain perustelut

Hallituksen esityksessä todetaan:

”...hallitusohjelmassa on tehty poliittinen linjaus, että aiempaa vahvempia 5,6-8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia saataisiin jatkossa myydä luvanvaraisesti vain, jos ne on valmistettu käymisteitse. Alkoholin saatavuuden lisääminen koskisi siten vain olutta, siideriä ja viiniä.”
(HE 7/2024vp, sivu 10).

Toteamme, että hallituksen esitys perustuu virheelliselle käsitykselle siitä, että alkoholin saatavuuden lisäys ei koskisi juomasekoituksia. Juomasekoitus voi tarkoittaa sekä käymisteitse valmistettuja että tislattua alkoholijuomasta valmistettuja, maultaan ja käyttötarkoitukseltaan samankaltaisia tuotteita. Lain perusteluissa käytetty tutkimusnäyttö mainitsee juomasekoitukset, mutta ei tee missään kohden eroa sille, kuinka juomasekoitukset on valmistettu.

Valmistustaparajoitus, joka asettaa yli 5,5 tilavuusprosenttia mutta enintään 8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät juomat eriarvoiseen asemaan valmistusmenetelmän perusteella, ei perustu kansanterveyden suojelemiseen. Ei ole olemassa tieteellistä näyttöä siitä, että käymisteitse valmistettu alkoholi olisi vähemmän haitallista kuin tislattu alkoholi, jos niiden alkoholipitoisuus on sama.

Lain vaikutus elinkeinotoimintaan

Alkoholijuomien vähittäismyyntin rajoituksen tulee olla oikeassa suhteessa elinkeinotoiminnan aiheuttamiin terveys- ja muihin haittoihin. Hallituksen esityksen (HE 7/2024 vp) perusteluja siteeraten, *”alkoholijuomien valmistustapa ei yleisesti ottaen vaikuta siihen, millaista haittavaikutusta alkoholista aiheutuu”*.

Esityksen keskeisenä perusteluna on mainittu nuorten alkoholinkäyttö, jossa tukeudutaan eurooppalaisen koululaistutkimuksen (ESPAD) tuloksiin¹. Tutkimuksessa seurataan alaikäisten, 15-16-vuotiaiden eurooppalaisten koululaisten alkoholin, tupakan ja huumeiden käytössä tapahtuvia muutoksia.

Suomessa alkoholijuomia myyvät tahot ovat velvollisia tarkistamaan, että K-18-merkittyjä ikärajavaltavottavia tuotteita ei myydä alaikäisille. Alaikäisten lasten ja nuorten päihteiden käyttöä ei käytännössä voida ehkäistä sen perusteella, millä reseptillä alkoholijuoma on valmistettu ja myydäänkö sitä päivittäistavarakaupassa vai Alkoissa, sillä ESPAD-tutkimuksen mukaan alaikäisten nuorten ylivoimaisesti yleisin keino saada haltuunsa alkoholia on pyytää täysi-ikäisiä kavereita hankkimaan tai tarjoamaan sitä. Vain yksi prosentti tutkimukseen osallistuneista 15-16-vuotiaista nuorista oli ostanut juomat itse. Tällöin valmistustaparajoituksella ei ole sellaista merkitystä, että

¹ Raitasalo, K. & Härkönen, J. (2019) Nuorten päihteiden käyttö ja rahapelaaminen -ESPAD-tutkimus 2019. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, Tilastoraportti 40.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138792/ESPAD_tilastoraportti2019.pdf?sequence=6&isAllowed=y

se olisi oikeasuhtainen suhteessa elinkeinotoiminnan eriarvoiseen kohteluun ja kilpailun rajoittamiseen.

Nuoret ovat myös hintatietoisia. Alkoholiverotuksesta johtuen käymisteitse valmistetut juomasekoitukset ovat hinnaltaan edullisempia. Mikäli lakimuutos tulee voimaan, käymisteitse valmistettu 8-tilavuusprosenttinen juomasekoitus on verotuksellisista syistä erittäin todennäköisesti edullisempi ostos kuin 5,5 - tilavuusprosenttinen, tislatus alkoholijuomasta valmistettu vastaava tuote. Tällä hetkellä päivittäistavarakaupan omaa merkkiä edustava 5,5 - tilavuusprosenttinen 0,5 litran käymisteitse valmistettu long drink -juoma maksaa keskimäärin alle kaksi euroa, kun vastaava tislatus alkoholijuomasta valmistettu tuote on hinnaltaan keskimäärin 4,8 euroa. Johtopäätös on, että nuoret voivat lainmuutoksen myötä hankkia edullisemmin vahvempia, käymisteitse valmistettuja juomasekoituksia, joiden maku ja käyttötarkoitus ovat samat kuin tislatus alkoholijuomasta valmistettujen juomasekoitusten.

Alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskeva lakiesitys **syрji perusteettomasti** tuotteita, joiden raaka-aineena on käytetty tislattua alkoholijuomaa. Syrjivyyttä korostaa lisäksi se, että oluen valmisteveroa alennettiin 1.1.2024 alkaen, samalla kun tislatus alkoholista valmistettujen juomasekoitusten alkoholiveroa korotettiin.

Yhteenveto

Suomen Alkoholijuomakauppa ry toteaa valmistustaparajoituksen *käymisteitse valmistettu* olevan alkoholilain muutosesityksessä vastoin yhdenvertaisuutta ja johdonmukaisuutta. Lain perusteluina käytetyt arviot eivät sovellu sen todentamiseen, että toimenpide suojelisi alaikäisiä tyttöjä alkoholihaitoilta. Yksiselitteisesti: **lakiesityksessä annetut perustelut eivät osoita yhteyttä sosiaalisten haittojen vähentämisen ja valmistustaparajoituksen välillä.**

Suomen Alkoholijuomakauppa ry vaatii, että syrjivä valmistustapalauseke ”käymisteitse valmistettu” on poistettava lakiesityksestä.

Kunnioittavasti

Suomen Alkoholijuomakauppa ry

Susanna Heikkinen
Toiminnanjohtaja
susanna.heikkinen(at)sajk.fi
040 588 1067